

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«Фінанси»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

07 «Управління та адміністрування»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «**Фіскальна роль податків на доходи в Україні**»
здобувача Яловничої Єлизавети Олександрівни

Науковий керівник: к.е.н., доцент Славкова А.А.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Опарін В.М.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ.....	6
1.1. Економічна сутність, функції та елементи податків на доходи	6
1.2. Генезис та еволюція оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб	11
1.3. Нормативно-правове регламентування податків на доходи та їх сплати до бюджету	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОДАТКІВ НА ДОХОДИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	22
2.1. Індикатори і показники, що характеризують податки на доходи як джерело доходів бюджету	22
2.2. Роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів бюджету держави	27
2.3. Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджету держави	34
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	43
3.1. Зарубіжний досвід оподаткування корпоративних та індивідуальних доходів.....	43
3.2. Проблеми при оподаткуванні доходів та шляхи їх вирішення	47
3.3. Напрями реформування податків на доходи для оптимізації його фіскальної ролі	51
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Питання оптимізації фіскальної системи та ролі податків на доходи в Україні завжди залишається на перетині економічних, політичних та соціальних дебатів. В сучасних умовах глобалізації та швидких змін на міжнародному фінансовому ринку, питання ефективного оподаткування доходів є особливо актуальним для розвитку економіки та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України.

Податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб є ключовими елементами податкової системи багатьох країн і мають великий вплив на фінансову стійкість держави та соціально-економічний розвиток. Зростання глобалізації, посилення міжнародної конкуренції та зміни в економічному середовищі роблять цю тему надзвичайно актуальною. Дослідження податкової системи, зокрема цих двох форм оподаткування, дозволяє оцінити їх ефективність та справедливість, виявити можливості для оптимізації та удосконалення податкової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкий спектр наукових досліджень та публікацій з проблематики фіскальної ролі податків на доходи в Україні свідчить про важливість цієї теми. Результати проведених аналітичних досліджень та емпіричних аналізів надають цінні висновки та рекомендації щодо оптимального використання податкових інструментів для досягнення економічних цілей та забезпечення соціальної справедливості. Науковцями, що досліджують дану проблематику є: Вдовиченко А.М., Козоріз Л.О., Паскалова А.Г., Паєнтко Т.В., Пірникоза П.В., Серебрянський Д.М., Сибірянська Ю.В., Стадник М.В. та ін.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження - дослідити теоретичні, нормативні та практичні аспекти податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств як джерела бюджетних доходів та сформулювати пропозиції

для підвищення його фіскальної ефективності. Досягнення даної мети зумовлюється виконанням таких завдань:

1. Дослідити економічну сутність, функції та визначити елементи податків на доходи.
2. Зробити історичний екскурс та прослідкувати еволюцію оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб.
3. Визначити нормативно-правове регламентування податків на доходи та їх сплати до бюджету.
4. Зазначити індикатори і показники, що характеризують податки на доходи як джерело доходів бюджету.
5. Проаналізувати роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів бюджету держави.
6. Оцінити роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджету держави.
7. Вивчити зарубіжний досвід оподаткування корпоративних та індивідуальних доходів.
8. Виявити проблеми при оподаткуванні доходів юридичних та фізичних осіб та знайти можливі шляхи їх вирішення.
9. Запропонувати напрями реформування податків на доходи для оптимізації його фіскальної ролі.

Об'єктом даного дослідження є податки на доходи.

Предметом дослідження є механізми оподаткування доходів фізичних осіб та прибутку підприємств. Аналізу підлягають законодавчі акти, правила та процедури, що регулюють систему оподаткування доходів в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених цілей та вирішення завдань дослідження будуть застосовані такі методи: аналітичний метод для вивчення законодавства, публікацій та статистичних даних; порівняльний метод для аналізу досліджень та практики оподаткування доходів в інших країнах;

економетричний метод для вивчення впливу податків на доходи та економічні показники; інтерв'ювання та анкетування для отримання експертних оцінок та думок від фахівців та підприємців.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у вирішенні актуальних науково-практичних задач щодо удосконалення фіскальної ролі податків на доходи в Україні.

Інформаційною базою дослідження виступили законодавчі та інші нормативно-правові акти, що регламентують питання, пов'язані з податками фізичних осіб та податками на прибуток підприємств, праці українських і зарубіжних науковців та практиків у галузі оподаткування, звіти органів ДПСУ.

Структура роботи. Дана кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ

1.1. Економічна сутність, функції та елементи податків на доходи

Оподаткування доходів має теоретичні та правові засади, які регулюють процес збору податків і визначають правила та принципи оподаткування. Основними теоретичними засадами оподаткування доходів є принципи ефективності, справедливості та пропорційності.

Принцип ефективності означає, що податкова система має бути ефективною, тобто забезпечувати необхідні доходи для державного бюджету, при цьому не заважаючи розвитку економіки та зменшенню економічної активності.

Принцип справедливості передбачає, що кожна людина повинна сплачувати податки відповідно до своєї здатності до сплати, тобто особи з вищим рівнем доходів повинні сплачувати більше податків, ніж ті, хто отримує менші доходи.

Принцип пропорційності означає, що ставки податків повинні бути пропорційними до величини доходів, тобто залежати від розміру доходу.

Оподаткування виникло разом із створенням держави, яка не могла ефективно виконувати свої функції без відповідної податкової системи. Тому необхідно було створити основне джерело забезпечення скарбниці (бюджет). Основним способом її заповнення в далекому минулому і сьогодні вважаються податкові платежі. Отже, оподаткування — це особлива історична категорія фінансів, яка представляє собою економічні відносини між державою та платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду коштів, необхідних для виконання державою своїх завдань [1].

Оподаткування є правовою та економічною категорією, оскільки є формою перерозподілу національного доходу. При сплаті податків певна частина капіталу переходить із власності платників податків у власність усієї держави.

Це є одним з основних механізмів збору коштів у державний бюджет для забезпечення реалізації соціальних та економічних програм, фінансування державних інституцій, забезпечення безпеки та інших потреб держави.

При сплаті податків платник податків передає певну частину свого доходу чи вартості майна державі, а держава в свою чергу використовує ці кошти на фінансування своїх потреб. Таким чином, податки є важливим джерелом доходів для держави і необхідним елементом її фінансової стійкості.

Варто відзначити, що розмір податкових ставок та обсяги сплачених податків можуть впливати на економічний розвиток країни та її конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Тому визначення раціональної податкової політики та відповідного рівня оподаткування є важливим завданням для державних органів та економічних дослідників.

Основні характеристики податків порівняно з обов'язковими платежами такі:

- справляється на умовах безповоротності. Повернення податку можливе лише у випадках незаконних виплат чи пільг згідно із законом (наприклад, відшкодування податку на додану вартість до бюджету; відшкодування витрат, вкладених у податковий кредит для сплати ПДФО);

- має односторонній характер встановлення. Податки сплачуються для задоволення суспільних потреб, які принципово відрізняються від особистих потреб платника, тому є індивідуально безповоротними. Сплата податків не тягне за собою будь-яких негативних зобов'язань з боку Уряду щодо вжиття будь-яких дій на користь конкретного платника;

- можна сплачувати тільки до бюджету (державного чи комунального);

- без цільового призначення (хоча є винятки: екологічні податки, що використовуються для охорони навколишнього середовища);

- держава має монополію на встановлення податків, тому це виключне право держави.

Податок — це обов'язковий платіж, що справляється юридичними та фізичними особами під час перерозподілу визначеної законодавчо встановленої державою частини вартості валового внутрішнього продукту та накопичується в централізованому грошовому фонді для фінансування діяльності держави.

В основному податки виконують такі основні функції: фіскальну; розподільну; регулюючу. Додаткові функції податків: стимулювальна; накопичувальна [2].

Економічна сутність проявляється у грошових відносинах з юридичними та фізичними особами, пов'язаних з обов'язковим вилученням певної частини створених державою витрат і формуванням державного фонду фінансових ресурсів. Процес вимагання певного відсотка доходу юридичних, фізичних осіб і громадян на спільні потреби суспільства визначає односторонній рух вартості (від платника податків до держави) без подібного обміну.

Матеріальною основою оподаткування є фактично мобілізована державою сума грошей.

Конкретними формами прояву категорії податку є встановлені законодавчим органом види справляння податків.

З організаційно-правової точки зору податок - це обов'язковий платіж з населення у розмірі та у строки, визначені законом.

Податкові відносини мають унікальні характеристики, які дозволяють виділити їх із загального набору фінансових відносин. Це податкове зобов'язання та його відносна незворотність.

Як категорія фінансів функції податків походить від функції фінансів. Таким чином, відповідно до природи економіки податки виконують дві функції: фіскальну та розподільчу.

За допомогою фіскальної функції формуються фінансові ресурси держави. Фіскальна функція є основною характеристикою природи податків і визначає їх призначення [3].

Розподільна функція— це розподіл суми національного доходу за допомогою податків між державою та її суб'єктами, а також за елементами оподаткування (об'єкт, суб'єкт оподаткування, ставка податку, податкові пільги тощо) уряд може регулювати норму витрачання цих асигнувань.

Регулююча функція є ознакою якісного та кількісного співвідношення, яке формують податки в соціально-економічному житті суспільства в результаті розподілу та перерозподілу ВВП. Це створює можливість використовувати податки як засіб контролю.

Відповідно до теорії оподаткування елементи податку поділяються на три групи: основні, додаткові та факультативні елементи (таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1– Елементи податку

Вид елементу	Основні елементи
<i>Основні елементи податку</i>	- Платник податків — учасник справляння податків; - об'єкт оподаткування - явища, предмети, процеси, які оподатковуються своїм існуванням; - база оподаткування — визначена законом частина доходу та майна платника податку (за вирахуванням), яка враховується при обчисленні суми податку; - ставка податку — розмір податку, встановлений законом залежно від обсягу об'єкта або заходу оподаткування; - порядок розрахунку податків; - період оподаткування — період, протягом якого завершується процес формування податкової бази та остаточно визначається сума податкового зобов'язання; - термін і порядок сплати податку. Термін і порядок подання звітності для обчислення і сплати податків - це способи, умови та інструменти подання звітності до податкових органів і сплати податків державі, які залежать від принципів формування податкової системи.
<i>Додаткові елементи податку</i>	- предмет податку — це реальна матеріальна річ (земля, автомобіль, інше майно) та нематеріальне благо (державна символіка, економічні показники і т.п.), з наявністю яких закон пов'язує виникнення податкових зобов'язань; - масштаб податку — це та одиниця, яка береться в основу виміру об'єкта оподаткування (грошова одиниця або натуральна (кількісна)); - одиниця оподаткування — це кількісний вираз податкової бази, умовна одиниця прийнятого масштабу (грн., м² та інше); - джерело сплати — це той фонд, явище чи предмет, з якого сплачується податок;

Продовження таблиці 1.1.

	● квота (податковий оклад) – це частка податку в доходах платника. В практиці оподаткування податкові квоти не встановлюються, а лише використовуються для аналізу характеристик рівня оподаткування.
Факультативні елементи податку	● порядок утримання та повернення неправильно утриманих сум податку; ● відповідальність за податкові порушення.

Джерело: складено автором на основі [5]

Додаткові податкові елементи не є обов'язковими для створення податку, але певною мірою вони повинні бути присутніми, щоб створити податкове зобов'язання. При визначенні податку за нормами, визначеними п. 7.1 ПКУ, необхідно визначити елементи, зазначені в таблиці. 1.1. Податкові знижки та порядок їх застосування можуть бути визначені при визначенні податків (ст. 7.2 ПКУ). Відповідно до пункту 7.4 ПКУ ці елементи оподаткування, підстави надання податкової знижки та порядок їх застосування визначаються виключно ПКУ [4].

Факультативні елементи – їх відсутність не впливає на рівень гарантованості податкових зобов'язань, але суттєво знижує гарантію їх правильного виконання. ПКУ містить загальне визначення додаткових елементів усіх податків.

Сучасна податкова політика спрямована на баланс інтересів держави та платників податків. У такій ситуації податки, з одного боку, сприяють економічному зростанню, а з іншого – гарантують гарне життя всім громадянам країни. Зміни в податковій політиці нашої держави мають передусім враховувати тенденції розвитку податкових систем сусідніх країн та країн ЄС. Досвід європейських країн буде корисним для забезпечення фінансової збалансованості держави та соціальної стабільності шляхом обслуговування населення України. Розробка податкової політики та зміни податкової системи мають бути довгостроковими та постійними. Нова реформа податкової політики нашої держави, заснована на європейському досвіді податкової системи, є важливою для практичної інтеграції України в європейський простір, тому стала актуальною проблемою сьогодення.

1.2. Генезис та еволюція оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб

Оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб має довгу історію, що починається з виникнення перших держав і систем управління. Головною метою оподаткування є забезпечення фінансових ресурсів держави для здійснення своїх функцій і обов'язків перед народом.

У середньовіччі у більшості країн податки збиралися в основному з землевласників. Пізніше, у XVIII-XIX століттях, були введені податки на доходи, але вони були досить обмежені і спрямовані на збір коштів для проведення війни. У XX столітті оподаткування доходів стало набагато розвиненішим, а в 1913 році в США був прийнятий закон про федеральне оподаткування доходів.

Щодо оподаткування юридичних осіб, то його еволюція також пройшла кілька етапів. В давні часи бізнес-структури, зокрема, гільдії, сплачували податки зі свого прибутку, але ці податки були незначні. У XVIII-XIX століттях у більшості країн були введені підприємницькі податки, які збиралися з капіталу і нерухомості. У XX столітті оподаткування юридичних осіб стало набагато складнішим, і зараз воно є одним з найважливіших елементів фіскальної політики більшості країн світу.

До прийняття Податкового кодексу в Україні у 2010 році, оподаткування доходів здійснювалося на основі Закону "Про податок з доходів фізичних осіб" від 1997 року та інших нормативно-правових актів, що регулювали питання оподаткування окремих видів доходів (наприклад, податок на прибуток підприємств)[6].

Згідно з Законом "Про податок з доходів фізичних осіб", доходи фізичних осіб, які проживають в Україні, підлягали оподаткуванню. При цьому, доходи, отримані за межами України, також могли бути оподатковані в Україні відповідно до умов міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування.

Розмір податку з доходів фізичних осіб залежав від обсягу отриманих доходів за рік і складав:

- 0% для доходів, менших за прожитковий мінімум;
- 15% для доходів, більших за прожитковий мінімум, але менших за 10-кратний розмір прожиткового мінімуму;
- 17% для доходів, більших за 10-кратний розмір прожиткового мінімуму.

Також існували певні пільги та знижки на оподаткування, які встановлювалися законодавством.

За даними Закону "Про податок з доходів фізичних осіб", податковий період тривав з 1 січня по 31 грудня кожного року, а декларування доходів та сплата податку проводилася протягом наступного року до 30 квітня.

Знижки та пільги на оподаткування фізичних осіб можуть включати наступні положення:

1. Особистий податковий кредит - фіксована сума, на яку податковий зобов'язаний має право, щоб зменшити загальну суму оподатковуваного доходу.
2. Звільнення від оподаткування деяких видів доходів, наприклад, деякі види соціальних виплат, стипендії, компенсації витрат на лікування та інші.
3. Пільги для певних категорій громадян, таких як інваліди, учасники бойових дій, сім'ї з дітьми та інші.
4. Знижені ставки податку на окремі види доходів, наприклад, податок на доходи від продажу нерухомості, дивіденди, проценти з депозитів тощо.

Варто зазначити, що конкретні пільги та знижки на оподаткування можуть змінюватися залежно від законодавчих змін та політики держави. Тому для отримання актуальної інформації про пільги та знижки рекомендується звертатися до Податкового кодексу та інших відповідних нормативно-правових актів, які діють на даний момент.

Перший етап - античні часи. У давніх цивілізаціях податки на доходи підприємств не були поширені. Головними джерелами доходу були збори з різних

видів активності, таких як торгівля, ремесло, рільництво, а також надходження з державних та релігійних обов'язкових пожертв.

Другий етап - середньовіччя. У середньовічній Європі почали поширюватися податки на виробництво та торгівлю. Зазвичай це були податки на річний дохід від бізнесу, які стягувалися на різних рівнях влади - від міських до королівських. У цей час почали з'являтися і різні спроби боротьби з податковими ухилами, а також регулювання ставок податків в залежності від рівня доходів [7].

Третій етап - розвиток капіталізму. У XVIII-XIX століттях з'явилися нові форми оподаткування підприємств. Один з перших податків на доходи підприємств був запроваджений у Великій Британії в 1799 році в рамках фінансування війни проти Франції.

У початковій стадії розвитку оподаткування доходів юридичних осіб у більшості країн світу, оподаткування здійснювалося в основному на загальних засадах, тобто на основі тих же правил і принципів, що застосовувалися до оподаткування фізичних осіб. Однак з часом, насамперед у зв'язку з розвитком міжнародної торгівлі та глобалізацією економіки, оподаткування юридичних осіб стало значно складнішим та більш різноманітним.

У другій половині 20-го століття було введено значну кількість нових податків на доходи юридичних осіб, зокрема податок на додану вартість, корпоративний податок, податок на прибуток та інші. Зараз більшість країн світу застосовує складну систему оподаткування доходів юридичних осіб, що включає в себе різноманітні податки та збори.

В останні роки спостерігається тенденція до зменшення ставок корпоративного податку в багатьох країнах світу з метою привернення іноземних інвестицій та підтримки власних підприємств. У той же час, деякі країни вводять нові податки на доходи юридичних осіб, зокрема такі як податок на цифрові послуги.

Загалом, оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб є складним процесом, який відображає економічний та політичний розвиток суспільства.

У той час податки збиралися у вигляді данин або податків на землю, але іноді також збиралися податки на доходи від торгівлі та ремесла. Проте, оподаткування доходів фізичних осіб, як ми його розуміємо сьогодні, стало більш розповсюдженим у XIX столітті [8].

У більшості країн світу оподаткування доходів фізичних осіб здійснюється за принципом прогресивного оподаткування, коли вищі ставки податку застосовуються до вищих рівнів доходів. Це означає, що люди з більш високими доходами сплачують більше податків, ніж люди з меншими доходами.

Однак, цей підхід не завжди був популярним. Наприклад, в США впродовж більшості XX століття ставки податків були досить низькими, але після Другої світової війни стали зростати. У 1980-х роках, під час адміністрації президента Рональда Рейгана, США провели реформу податкової системи, яка передбачала зниження ставок податку, що стимулювало розвиток підприємництва та економічне зростання.

Згодом були запроваджені різні види податків на доходи, такі як податок на дивіденди та інвестиційний прибуток. Також відбувалися різні зміни в податкових ставках та порядку збору податків.

Оподаткування доходів юридичних та фізичних осіб змінювалося протягом історії, оскільки воно залежить від політики країни, соціально-економічних та інших факторів. Однак, в загальному можна виділити кілька етапів еволюції оподаткування доходів.

Етап 1: Ранні форми оподаткування У давні часи, оподаткування юридичних та фізичних осіб було простим і базувалося на зборі податків у вигляді природних ресурсів, таких як земля, вода та тварини. У середньовіччі, королі та інші правителі збирали податки від землевласників, купців та ремісників.

Етап 2: Розвиток податкової системи в новітні часи У 19-20 століттях податкова система зазнала змін в багатьох країнах світу. Наприклад, у США було введено федеральне податкове законодавство в 1913 році, яке передбачало

встановлення податку на дохід. У цей період також було введено податки на спадщину та власність.

Етап 3: Податкова система сучасності Сьогодні більшість країн мають складну систему оподаткування, яка включає різноманітні види податків на дохід, власність, споживчу поведінку, екологічну діяльність та інші. У більшості країн, податкова система має різні ставки податку на доходи фізичних та юридичних осіб, а також різні обмеження та винятки [9].

Наприклад, у США доходи фізичних осіб оподатковуються за прогресивною шкалою, де ставка податку збільшується зі зростанням доходу.

Отже, оподаткування є важливим регулятором економічного розвитку суспільства. Їх кількість суттєво падає, але база оподаткування зростає.

Процес гармонізації податкових систем полягає в уніфікації структур і принципів оподаткування, загальних векторах податкових реформ та узгодженні національного податкового права і податкової політики різних держав. Єдиний підхід до формування основних елементів податкової системи дозволяє протистояти податковій злочинності, відтоку капіталів з країни, сприяє ефективній співпраці у різних галузях економіки.

1.3. Нормативно-правове регламентування податків на доходи та їх сплати до бюджету

Податки на доходи є одним з основних джерел доходів бюджету. Держави регулюють цю сферу за допомогою нормативно-правових актів, що встановлюють порядок оподаткування різних видів доходів та розмір податків.

У більшості країн світу податки на доходи фізичних осіб та юридичних осіб регулюються Податковим кодексом або законом про оподаткування. У цих

документах визначається, які доходи підлягають оподаткуванню, розмір ставок податків та порядок їх сплати до бюджету.

При цьому, розмір ставок податків може бути пропорційним до величини доходів (прогресивна шкала), фіксованим для всіх платників (пропорційна шкала), або поєднувати ці два підходи.

Крім того, законодавство може передбачати певні пільги та знижки на податки для окремих категорій населення, бізнесу чи галузей економіки, що мають важливе соціальне або економічне значення.

Документи, які регулюють оподаткування фізичних та юридичних осіб, можуть включати наступні [10]:

Податковий кодекс або законодавство з оподаткування: Це основний правовий акт, який визначає загальні принципи та правила оподаткування фізичних та юридичних осіб, включаючи види податків, ставки, обов'язки платників, процедури звітності та контролю.

1. Закони про спеціальні види податків: Деякі країни можуть мати окремі закони, що регулюють спеціальні види податків, такі як податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок, податок на прибуток, податок на нерухомість тощо. Ці закони встановлюють особливі правила та ставки оподаткування для цих видів податків.
2. Постанови та інструкції органів податкової служби: Органи податкової служби можуть видавати постанови, інструкції та роз'яснення, які конкретизують застосування податкового законодавства, процедури обліку та звітності. Ці документи надають практичні рекомендації та пояснення з питань оподаткування.
3. Міжнародні податкові угоди: Країни можуть укладати міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування, які регулюють оподаткування міжнародних операцій та визначають правила розподілу прибутку між

країнами. Ці угоди забезпечують уникнення подвійного оподаткування та сприяють співробітництву між країнами в податковій сфері.

Для забезпечення ефективності та економічної доцільності податкової системи, держави також встановлюють правила щодо звітності та контролю за сплатою податків. Наприклад, платники податків можуть бути зобов'язані подавати річні декларації про доходи, з яких обчислюється сума податку, а також пройти перевірку з боку податкових органів [11].

У разі порушення податкового законодавства, платники можуть бути піддані штрафним санкціям та іншим видам відповідальності. Однак, важливо забезпечити баланс між ефективністю контролю та захистом прав платників податків.

Податки на доходи сплачують як фізичні, так і юридичні особи. Фізичні особи сплачують податки зі свого особистого доходу, отриманого від різних джерел, таких як зарплата, інвестиції, суми від продажу майна тощо. Юридичні особи, такі як компанії, сплачують податки зі свого прибутку, який визначається після відрахування витрат на оплату праці, закупівлю матеріалів, оплату послуг та інших видатків, пов'язаних зі здійсненням їхньої діяльності.

Податки на доходи зазвичай сплачуються до місцевих податкових органів або інших державних органів, відповідальних за збір податків. Рівень податкового навантаження може відрізнятися в залежності від країни та її законодавства, а також від типу доходу та розміру прибутку.

Податок на доходи фізичних осіб регулюється розділом IV Податкового кодексу України «Про податок на доходи фізичних осіб» (далі – Положення) відповідно до розд. 162.1.1. Доходи з джерел в Україні.

Перелік доходів, що включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку визначено ст. 164 Закону, в тому числі інші доходи, крім зазначених у ст. 165 Закону (стаття 164.2.20 Кодексу). 164.2 Указу про податки).

Крім того, задекларовані доходи оподатковуються за ставкою військового збору (п. 1.2 ст. 16¹ глави 10 «Інші перехідні положення» Положення XX «Перехідні положення») [12].

Відповідно до підпункту 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 Кодексу до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції, що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, для ведення:

- ведення садівництва та (або) будівництва та ремонт житлових будинків, сільськогосподарських будівель і споруд (земель житлової забудови) або будівництво дачних ділянок;

- особисте селянське господарство та (або на території) надані землі (паї).

При продажу власної сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринництва) отримані від такого продажу доходи не є оподатковуваним доходом, якщо їх сума сукупно за рік не перевищує 12 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Якщо сума отриманого доходу перевищує встановлений законодавством розмір, платник податку зобов'язаний включити цю суму до місячного (річного) оподатковуваного доходу звітного року та подати річну звіт про майновий стан [12].

При реалізації сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринного походження) власник зобов'язаний надати податківцям копію свідоцтва про право власності на земельну ділянку, зазначену у частинах другій та третій цього пункту. Оригінал сертифіката повинен зберігатися у власника сільськогосподарської продукції протягом строку позовної давності, який обчислюється з дня закінчення терміну дії сертифіката. Довідки видають сільські, селищні та міські ради та територіальні об'єднані громади, утворені відповідно до законів та перспективних

планів просторового розвитку громади за податковою адресою (місцем проживання), підлягає оподаткуванню протягом п'яти робочих днів з моменту отримання письмового звернення відповідного правління про видачу такої довідки.

Бланк довідки повинен бути складений у порядку, встановленому ст. 46 Закону про податкову звітність [13].

Терміни «Учасник податкових правовідносин» та «Суб'єкт податкових правовідносин» не є тотожними. Як уповноважена організація держава і платник податку виступають безпосереднім суб'єктом податкових правовідносин під час сплати податку. З іншого боку, податкові агенти, законні або уповноважені представники платників податків та особи, які володіють інформацією, необхідною для сплати податків, ініціюють податкові правовідносини з метою сплати ПДФО. Ці особи є учасниками фіскальних правовідносин [14].

Споживання кінцевої продукції зачіпає інтереси фізичних осіб, що фактично знижує значення соціальних благ, оскільки зростання цін на споживані фізичними особами товари та працю (послуги) не враховує фінансового стану платника податків. Була пропозиція встановити знижену ставку ПДВ на продукти харчування та ліки, які входять до прожиткового кошика.

Враховуючи характер взаємовідносин між платником податку та державою, пропонується для визначення оподатковуваного доходу з різних джерел серед доходів фізичних осіб виділяти такі групи платників податку:

- а) резиденти, які отримують доходи з України;
- б) резиденти, які отримують доходи з-за кордону;
- в) резиденти, які працюють за кордоном і отримують доходи з України;
- г) нерезиденти, які проживають на території України та отримують доходи з України;
- д) нерезиденти, які проживають на території України та отримують доходи від інших нерезидентів;

є) нерезиденти, які проживають за кордоном, але отримують доходи з джерел в Україні.

Розвиток і становлення прибуткового податку відбувалося паралельно з розвитком податкової системи в Україні. Податок на прибуток підприємств, як форма податку на прибуток, посідає важливе місце в податковій системі України. Його особлива роль полягає в тому, що він є одним із найважливіших бюджетних інструментів, який використовується для регулярного, безперервного та ефективного формування податкових надходжень у доходах бюджету та є важливим важелем регулювання розподілу коштів між бюджетами[15].

Поняття «платник податку на прибуток» виявляється у співвідношенні загального суб'єкта податкових правовідносин (юридичних осіб, які отримують доходи, та їх незалежних осіб) і конкретних суб'єктів податкових правовідносин (фізичних осіб, які є суб'єктами оподаткування за спеціальною системою оподаткування).

Особливістю податку на прибуток підприємств є те, що він є податком, який стягується з юридичних осіб, для віднесення фізичних осіб до платників податку на прибуток є дві умови: по-перше, перехід на спеціальний режим оподаткування; по-друге, віднести таких платників до третьої категорії платників цього податку з урахуванням кількісних та якісних ознак.

Нормативно-правова база щодо оподаткування юридичних осіб включає закони, постанови, регламенти, директиви та інші правові акти, які регулюють оподаткування підприємств і організацій.

Важливо враховувати, що нормативно-правова база щодо оподаткування юридичних осіб може значно відрізнятися в залежності від конкретної країни. Кожна країна має свою власну систему оподаткування та правила, які встановлюються відповідними органами влади.

Однією з відмінних рис визначення суб'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, відповідно до податкового законодавства, є подвійне

оподаткування платника податку та суб'єкта в ситуації, коли податковий обов'язок юридичної особи є орієнтованим на отримання прибутку. Відповідальність за людей в компанії лежить на доходах.

Виявлено взаємозв'язок норм оподаткування з визначенням предмета оподаткування податку на прибуток підприємств. Вважається доцільним дотримання принципів об'єктів оподаткування (введення економічного оподаткування, єдиний підхід до визначення податку, законність податкової конституції, неоподаткування майна, неоподаткування нематеріальних благ) [15].

Відрахування податку на прибуток підприємств можна класифікувати за такими критеріями:

- 1) місце проживання (пільги для юридичних осіб, які діють лише на території України; пільги для юридичних осіб, які працюють за межами території України, але зареєстровані в країні; пільги для юридичних осіб);
- 2) довічні (постійні; тимчасові; одноразові);
- 3) предмет оподаткування (прибуток; дохід);
- 4) вид забезпечення (знижки за зменшення бази оподаткування до сплати податків і зборів; зменшення податкового зобов'язання за сплатою податків і зборів; визначення пільгової ставки податку) тощо.

Правові засади оподаткування доходів визначаються законодавством країни, і включають в себе правила та процедури збору податків, а також права та обов'язки податкових платників. До правових засад оподаткування доходів відносяться також питання податкової бази, тобто доходів та витрат, які підлягають оподаткуванню, а також податкових пільг та інших форм підтримки підприємництва та економічного розвитку. Законодавство може також встановлювати різні види податків на доходи, такі як податки з прибутку, податки на доходи фізичних осіб, податки на дивіденди та інші.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ПОДАТКІВ НА ДОХОДИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1. Індикатори і показники, що характеризують податки на доходи як джерело доходів бюджету

Індикатори та показники, що характеризують податки на доходи як джерело доходів бюджету, можуть включати:

1. Обсяг зборів (податків) на доходи. Це сума грошових коштів, які виручаються від сплати податків на доходи фізичних та юридичних осіб. Цей обсяг залежить від багатьох факторів, таких як ставки податку, рівень доходів населення, кількість населення, що підлягає оподаткуванню та інших факторів. Наприклад, якщо ставка податку на доходи становить 20%, а рівень доходів населення в країні складає 1 трлн доларів, то обсяг зборів на податок на доходи складатиме 200 млрд доларів. Проте, якщо ставка податку збільшиться до 25%, обсяг зборів зросте до 250 млрд доларів, і навпаки, зниження ставки до 15% зменшить обсяг зборів до 150 млрд доларів.

2. Частка податків на доходи в загальному обсязі податкових надходжень до бюджету. Це показник, який визначає відношення обсягу зборів на податки на доходи до загального обсягу податкових надходжень до бюджету. Наприклад, у деяких країнах, таких як Швеція, податки на доходи становлять більшу частку у загальному обсязі податкових надходжень до бюджету, тоді як у інших країнах, наприклад у США, цей показник може бути нижчим. Цей показник може свідчити про те, наскільки важливим є податок на доходи для бюджету країни та наскільки ефективно використовується система оподаткування доходів.

3. Рівень оподаткування. Це показник, який характеризує рівень відсоткової ставки податку на доходи фізичних та юридичних осіб. Наприклад, якщо ставка

податку на доходи в країні становить 25%, то рівень оподаткування дорівнює 25%. Цей показник може варіюватися в залежності від рівня доходів населення, податкової політики країни та інших факторів. Рівень оподаткування може впливати на рівень економічного розвитку країни та залежати від низки факторів, таких як рівень інфляції, бюджетні потреби країни, конкуренція на ринку тощо. Високий рівень оподаткування може знизити рівень економічного зростання та конкурентоспроможності країни, тоді як низький рівень оподаткування може збільшити стимули до інвестицій та стимулювати розвиток економіки.

4. Середній розмір сплати податку на доходи на одну особу. Це показник, який визначає середній розмір податкових платежів на одну особу в розрахунку на рік. Наприклад, якщо в країні середній розмір податкових платежів на одну особу становить \$5000 на рік, то це означає, що середня сума податку на доходи, яку сплачує одна особа, складає \$5000 на рік. Цей показник може бути важливим для оцінки тягаря податків на рівні окремих громадян та розуміння того, який вплив має податкова політика країни на доходи та витрати населення [16].

5. Структура доходів, що надходять від податків на доходи. Це показник, який визначає, які категорії населення та платників податків найбільше сплачують податки на доходи та які доходи є найбільш оподатковуваними. Ця структура може включати такі категорії населення та платників податків, як фізичні особи, юридичні особи, самозайняті особи, працюючі на договірній основі тощо. Доходи, що можуть бути оподатковуваними, також можуть відрізнятися в залежності від законодавства країни. Структура доходів, що надходять від податків на доходи, може мати великий вплив на фінансову стійкість країни та рівень соціальної справедливості. Наприклад, якщо більшість податків на доходи сплачують люди з низьким доходом, то це може призвести до збільшення нерівності між бідними та багатими. Тому важливо збалансувати структуру податків на доходи, щоб забезпечити рівномірний розподіл фінансового навантаження між населенням та підтримати стійкість фінансів країни.

6. Рівень дотримання податкового законодавства. Це показник, який визначає ступінь дотримання платниками податків правил та вимог, що встановлені податковим законодавством. Високий рівень дотримання податкового законодавства є важливим для стійкості фінансів держави, тому що забезпечує збір податків в повному обсязі та попереджує втрати доходів бюджету. Дотримання правил та вимог податкового законодавства також сприяє підвищенню довіри громадськості до діяльності держави та її інституцій.

У той же час, низький рівень дотримання податкового законодавства може призвести до значних втрат доходів бюджету, стимулювати тіньову економіку та підірвати довіру громадськості до держави. Тому важливо стимулювати дотримання правил та вимог податкового законодавства, зокрема, шляхом підвищення рівня свідомості та освіти платників податків.

7. Коефіцієнт прогресивності. Це показник, який характеризує рівень прогресивності системи оподаткування, тобто відношення відсоткової ставки податку на доходи більш заможних груп населення до менш заможних. Він визначається як співвідношення відсоткових ставок податку на доходи для різних рівнів доходів. Якщо відсоткова ставка податку на доходи зростає зі зростанням рівня доходів, то система оподаткування вважається прогресивною. Чим більше коефіцієнт прогресивності, тим більше відсоток доходів платять більш заможні верстви населення, а менш заможні платять менший відсоток від своїх доходів.

Основними чинниками колапсу економіки є продовження бойових дій, зростання збитковості, неплатоспроможності та банкрутства юридичних осіб, значне зростання офіційного та прихованого безробіття, відсутність інвестицій, «відтік капіталу», зниження попиту на платоспроможність як наслідок, заморожування зарплат і підвищення процентних ставок, девальвації та інфляції. При цьому уряд не вживає суттєвих заходів для стимулювання економічної активності, а навпаки, вносячи зміни в податкове законодавство, суттєво погіршує управління, особливо у сфері оподаткування товарів і послуг [17].

Значно завищені податкові надходження до державного бюджету. Експерти проекту «Державна ціна» оцінюють можливу суму недоплати податкових надходжень через надто оптимістичні показники в бюджеті приблизно в 40 млрд грн. [18].

Загалом у 2021 році спостерігалася невідповідність частки надходжень до бюджетів усіх рівнів. Таким чином, сума недоотриманих доходів державного бюджету України склала 21,0 млрд грн, тобто 5,6% плану на рік. Майже в усіх основних податкових джерелах план не було виконано. Варто зазначити, що на 1,5 млрд грн, або 10,9%, не сплачено податок на прибуток; податку на товари та послуги – з 10,9 млрд грн, або 7,3%; акцизного податку з вироблених в Україні товарів – на 3,8 млрд грн, тобто на 12,0%; ввізного мита – до 3,2 млрд грн, або 20,7%; плати за метро - на 2,2 млрд грн, або на 10,7%.

У 2020 році річний план виконано на 93,4%. Дефіцит становив 32,1 млрд грн. З урахуванням трансфертів між бюджетами до доходів державного бюджету надійшло 357,0 млрд грн, тобто 17,7 млрд грн, що на 5,2% більше відповідного обсягу 2015 року. У тому числі до загального фонду бюджету 310,7 млрд грн держава 46,3 млрд грн за спеціальний фонд.

Таблиця 2.1 – Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2018–2021 роки

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 рік проти 2020 року	
					Абсолютний приріст, млн. грн	Темпи приросту, %
Зведений бюджет, млрд грн, у т. ч.:	398,3	445,5	442,8	455,9	13,1	3,0
загальний фонд	334,7	369,7	375,0	388,9	13,9	3,7
спеціальний фонд	63,6	75,8	67,8	67,0	-0,8	-1,2
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у т. ч.:	311,8	344,7	337,6	354,8	17,2	5,1

Продовження таблиці 2.1.

частка у доходах зведеного бюджету, %	78,3	77,4	76,2	77,8	X	X
загальний фонд	263,3	288,5	290,1	308,7	18,6	6,4
спеціальний фонд	48,5	56,2	47,5	46,1	-1,4	-3,0
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у т. ч.:	86,5	100,8	105,2	101,1	-4,1	-3,9
частка у доходах зведеного бюджету, %	21,7	22,6	23,8	22,2	X	X
загальний фонд	71,4	81,2	84,9	80,2	-4,7	-5,5
спеціальний фонд	15,1	19,6	20,3	20,9	0,6	3,0

Джерело: складено автором за даними [19].

До державного бюджету надійшло 21,0 млрд грн, що на 5,6% менше передбаченого річного плану (з урахуванням змін). Зокрема, податок на доходи фізичних осіб зменшено на 1,5 млрд грн, або на 10,9%; податок на додану вартість - з 10,9 млрд грн, або 7,3%, акцизного податку з вироблених в Україні товарів - з 3,8 млрд грн, або 12,0%; ввізного мита – до 3,2 млрд грн, або 20,7%; плати за метро - на 2,2 млрд грн, або на 10,7%. Податок на прибуток підприємств зменшено на 0,3 млрд грн, або на 0,9%. Єдиним суттєвим джерелом надходжень, що перевищив плановий показник на рік, був акцизний податок з імпортованих в Україну товарів, який склав 3,8 млрд. грн., що на 30,0% більше плану. [17] Частка податкових надходжень у структурі загальних доходів державного бюджету зросла на 1,2%.

сторінка Зміни в структурі доходів державного бюджету в цілому подібні до змін у структурі доходів зведеного бюджету.

Податки на доходи є одним з основних джерел доходів державного та місцевих бюджетів. Вони сплачуються фізичними та юридичними особами з їхнього доходу. Серед фізичних осіб дохід може включати заробітну плату, пенсії, дивіденди, відсотки, а також дохід від здійснення підприємницької діяльності.

Серед юридичних осіб дохід включає прибуток, отриманий від бізнесу, інвестиції, а також інші джерела доходів.

Податки на доходи мають досить високу прогресивність, тобто відсоток податкових зобов'язань зростає разом зі збільшенням доходу. Це дозволяє зменшити рівень нерівності в розподілі доходів і забезпечити соціальну справедливість.

Доходи від податків на доходи використовуються для забезпечення різних сфер життєдіяльності держави, включаючи охорону здоров'я, освіту, соціальну допомогу, національну оборону та інфраструктуру. Вони також можуть використовуватися для підтримки економіки країни, зокрема, через розвиток інфраструктури, науково-дослідні проекти та інвестиції в підприємства.

2.2. Роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів бюджету держави

Податок на прибуток підприємств є одним з найважливіших джерел доходів бюджету держави. Цей податок збирається з прибутку, який отримують підприємства від своєї діяльності. Розмір податку зазвичай встановлюється відповідно до законодавства країни, де знаходиться підприємство.

Податок на прибуток підприємств вноситься у бюджет держави та може використовуватись на фінансування різноманітних державних програм та проектів. Наприклад, ці кошти можуть бути використані на забезпечення національної оборони, покращення інфраструктури, соціальні програми та інші цілі.

Крім того, податок на прибуток підприємств може стимулювати розвиток підприємництва та економіки країни, оскільки його розмір залежить від прибутковості підприємств. Так, низький розмір податку може залучити нові інвестиції та підприємства до країни, збільшити зайнятість та зростання ВВП.

Партнерська інтеграція України у світовий економічний простір потребує реформування вітчизняної економічної системи, що, у свою чергу, потребує приведення податкової системи до європейських стандартів. Податок на прибуток підприємств є одним із найважливіших бюджетних податків, надходження від якого спрямовуються на фінансування потреб держави.

Одним із головних чинників економічного зростання кожної країни, а також покращення соціально-економічних показників держави є насамперед активна діяльність суб'єктів господарювання, особливо державних підприємств, у прагненні отримати максимальний прибуток, що можливо лише за оптимальних умов оптимальної системи податку на прибуток [20, с. 16].

Податок на прибуток підприємств є складовим інструментом податкової політики кожної країни. З його допомогою можна стимулювати та підтримувати економічне зростання, яке є інноваційним вектором розвитку держави, та спрямовувати діяльність платників податків у суспільно корисні напрямки. Проте, крім регулюючого впливу податку на прибуток, він характеризується значним податковим потенціалом, оскільки кожен податок зменшує витрати коштів приватного сектора економіки та передає фінансовий потенціал державі.

Податок на прибуток підприємств займає чільне місце в податковій системі України. Протягом останнього десятиріччя надходження від цього податку посідали друге місце серед джерел формування доходів державного бюджету після податку на товари та послуги.

Корпоративний податок є найважливішим прямим загальнодержавним податком у системі оподаткування юридичних осіб, об'єкти яких оподатковуються відповідно до чинного законодавства з джерел доходів в Україні та за її межами.

Основна ставка податку на прибуток підприємств у розмірі 25%, яка діяла в Україні до 1 квітня 2020 року, накладала значне податкове навантаження на суб'єктів господарювання. Із затвердженням податкового акту обрано шлях поступового зниження ставки податку на прибуток. Наприклад, з 1 квітня 2020

року ставка податку на прибуток становила 23%, з 1 січня 2021 року – 21%, а з 1 січня 2022 року по теперішній час – 19% [21].

Ефективність зниження ставки податку на прибуток підприємств пояснюється концепцією А. Лаффера: якщо ставка податку зростає, то компанія припиняє роботу або стає банкрутом, і навпаки. Як зазначають експерти, зниження ставки податку на прибуток призведе до збільшення коштів у розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток підприємств та до збільшення надходжень до бюджету від цього податку [22, с. 291]. Крім того, ефектом від такої політики має стати підвищення конкурентоспроможності українських компаній та скорочення тіньової економіки.

Проаналізуємо динаміку та структуру податку на прибуток підприємств на ВВП у загальних надходженнях та на загальні податкові надходження у зведеному бюджеті (табл. 2.2). Зведений бюджет України – це сукупність фіскальних показників, які використовуються для аналізу та прогнозування економічного та соціального розвитку країни [23].

Таблиця 2.2 – Динаміка податку на прибуток у ВВП та в доходах зведеного бюджету України, млрд. грн.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9	1513,3
Доходи зведеного бюджету	314,5	398,6	445,5	442,8	473,0
Податкові надходження	234,4	334,7	360,6	354,0	408,1
Частка податкових надходжень у ВВП%	21,7	25,4	25,6	24,3	22,8
Частка податкових надходжень у доходах зведеного бюджету%	74,5	84,0	80,9	79,9	76,2
Податок на прибуток підприємств	40,4	55,1	55,8	55,0	63,0
Частка податку на прибуток у ВВП%	3,7	4,2	4,0	3,8	3,9
Частка податку на прибуток підприємств в доходах зведеного бюджету %	12,8	13,8	12,5	12,4	12,1
Частка податку на прибуток підприємств в податкових надходженнях %	17,2	16,5	15,5	15,5	15,9

Джерело: складено автором за даними [24].

З даних таблиці 2.2 видно, що надходження податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету зросли на 33,0 млрд. грн. 2018 року до 55,0 млрд. грн. 2022 року, або 166,7 %. Найбільший обсяг надходжень податку на прибуток підприємств зафіксовано у 2021 році – 55,8 млрд грн, найменший – у 2018 році – 33,0 млрд грн.

Податок на прибуток підприємств відіграє важливу роль у формуванні доходів держави та зведеного бюджету. Сучасні зміни в оподаткуванні прибутку підприємств, спрямовані на підвищення економічної активності підприємств шляхом зниження податкової ставки, використання пільг для стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, на жаль, не принесли очікуваних ефектів у вигляді значного підвищення податку на прибуток підприємств у бюджет.

Ситуацію погіршує велика частка «чорного» сектора в Україні, а також корумпованість глав держав. Для підвищення податкового потенціалу податку на прибуток, забезпечення зростаючого розвитку економічної діяльності та стабільних надходжень до бюджету необхідно перейти до: застосування принципу податкових пільг до потенційно ефективних інвестиційних проєктів; оптимізація системи пільг з орієнтацією на розвиток цих сегментів економіки, що в майбутньому призведе до збільшення доходів або зменшення витрат; запровадження адресних пільг для компаній, що працюють у менш благополучних регіонах; визначення цілей стратегічних податкових стимулів, що полягають у компенсації в майбутньому недоотриманих до бюджету податкових надходжень; здійснення відрахувань на інвестиції в реальний бізнес; відмова від подальшого зниження ставки МРК, оскільки зменшення податкового навантаження на прибуток не призводить автоматично до збільшення інвестицій чи розширення поточної діяльності; запровадження ставки податку на прибуток, реінвестований у модернізацію основних засобів; створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, яке є основою соціально-економічного розвитку країн ЄС.

Відповідно до ст. 9 Бюджетного кодексу України доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

- 1) податкові надходження;
- 2) неподаткові надходження;
- 3) доходи від операцій з капіталом;
- 4) трансферти.

До податкових надходжень включаються державні податки і збори, а також місцеві податки і збори, визначені Податковим кодексом України [24]. Основну частину в структурі всіх доходів державного бюджету України складають податкові надходження (рис. 2.1).

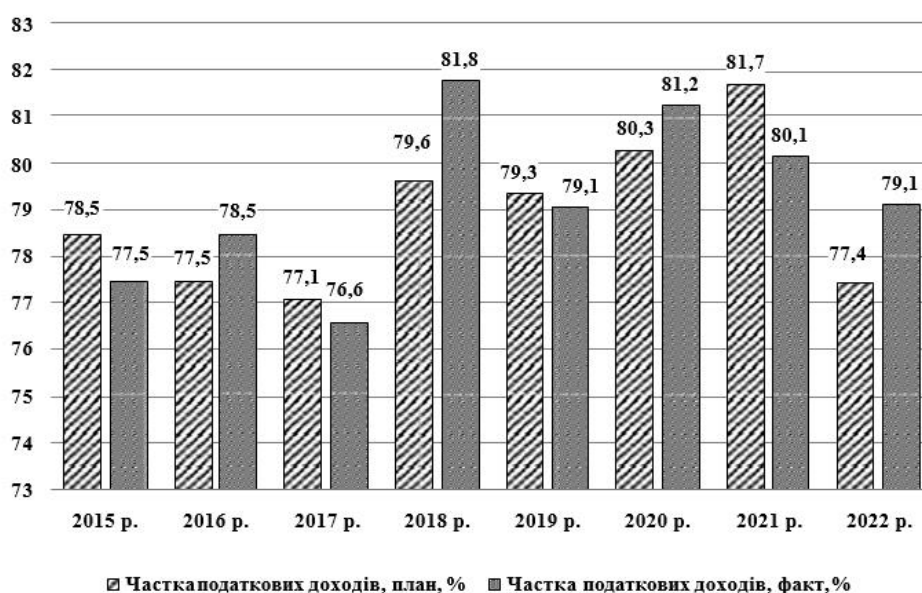

Рисунок 2.1- Частка податкових доходів у загальній величині доходів Державного бюджету України, %

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Плановий обсяг податкових надходжень до державного бюджету України змінюється з 77,1% у 2017 році до 81,7% за даними 2021 року. При цьому планується забезпечити у 2022 році один із найнижчих показників участі податкових надходжень у загальній структурі – 77,4%, що зумовлено збільшенням очікуваної частки неподаткових надходжень до державного бюджету у 2022 році. Фактичні показники питомої ваги податкових надходжень, за даними Держфінслужби, зростають з 76,6 % у 2017 р. до 81,8 % у 2018 р. Розбіжності між прогнозованими та реалізованими показниками податкових надходжень до

податкового бюджету, за винятком 2018 та 2019 років, свідчить про наявність прогалин у бюджетному плануванні, таких як вплив факторів, бізнес-можливості, розмір та ефективність діяльності уряду тощо. враховано не повністю.

Таблиця 2.3. Динаміка податкових доходів Державного бюджету України у розрізі ПДВ та податку на прибуток підприємств

№	Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Податкові доходи державного бюджету, млрд грн план	282,5	292,6	410,0	502,6	632,2	760,0	846,7	826,3
2	Податкові доходи державного бюджету, млрд грн факт	262,8	280,2	409,4	503,9	627,2	753,8	799,8	851,1
3	Надходження податку на прибуток підприємств, млрд грн	54,3	39,9	34,8	54,3	66,9	96,9	107,1	108,7
4	Надходження ПДВ, всього, враховуючи бюджетні відшкодування, млрд грн	128,3	139,0	178,5	330,0	434,0	506,2	530,6	543,7
5	Надходження ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), млрд грн	84,6	81,2	108,1	139,5	180,2	210,8	240,8	269,6
	Частка надходжень ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), %	46,7	44,1	37,9	31,8	25,2	22,3	22,6	23,6
6	Надходження ПДВ з ввезених на територію України товарів, млрд грн	96,5	107,3	138,8	181,5	250,5	295,4	289,8	274,1
	Частка надходжень ПДВ з ввезених на територію України товарів, %	53,3	55,9	62,1	68,2	74,8	77,7	77,4	76,4

Джерело: складено автором за даними [28].

Враховуючи динаміку збору податків за останні 8 років (таблиця 2.3), зазначимо, що планові розрахунки за період 2015-2021 років показали постійну тенденцію зростання, що зумовлено очікуваннями основних учасників бюджетного процесу (розпорядників ресурсів бюджетів) у зростанні макроекономічних показників розвитку економіки держави. Тенденція змінюється за показниками 2022 року, де план податкових надходжень був меншим за попередній рік на понад 20 млрд грн, що пов'язано з процесами зміни влади, відповідальної за планування бюджету. Фактичні показники податкових надходжень до державного бюджету

України у 2022 році є вищими за планові, що свідчить про недосконалість планування та прогнозування бюджету на відповідний рік. Реалізовані податкові надходження за звітний період є нижчими від запланованих (за винятком 2016 та 2022 років).

Чистий дохід від сплати ПДВ, тобто щодо сум бюджетного відшкодування має тенденцію до зростання, що зумовлено позитивною динамікою зростання цін, а також «удосконаленням системи моніторингу відповідності грошових знаків критеріям оцінки ступеня ризику, демонтажем системи ПДВ, а також зменшення обсягу експорту товарів і послуг, який за 2022-2021 роки за даними Нацбанку зменшився на 4,5%, що призвело до зменшення суми ПДВ, заявленої до відшкодування з бюджету»[28, с. 26]. Щодо структури надходжень від ПДВ доцільно підкреслити тип економіки держави, орієнтований на імпорт, оскільки надходження від ПДВ від імпортованих товарів на територію України становлять понад 2/3 усіх надходжень від ПДВ.

Одним із факторів, що вплинули на збільшення цієї частки, стало скасування у травні 2022 року податкового законодавства України, яке передбачало звільнення від оподаткування операцій із ввезення на митну територію України сонячних панелей та вітрових турбін, які діяли протягом 2021 року [28, с.13]. Зазначена ситуація призводить до прямої залежності наповнення держбюджету від умов та обмежень на постачання імпорту, а коли інші країни світу запроваджують низку епідеміологічних обмежень через поширення коронавірусу, це загрожує фінансуванню державних програм та пошук можливих шляхів залучення доходів від бюджетних запозичень.

Податкові надходження відіграють важливу фіскальну роль для бюджетів різних рівнів. Аналіз структури податкових надходжень дозволяє стверджувати, що ПДВ та податок на прибуток належать до бюджетних податків, які платники сплачують за юридичних осіб. Одним із негативних явищ, пов'язаних із забезпеченням податкових надходжень, є неналежні платежі та наявність

податкової заборгованості, що ускладнює повну оцінку реальних доходів бюджету. Питання погашення податкового боргу є відкритими для подальшого дослідження, що потребує застосування методів примусового стягнення разом із поєднанням методів розвинутих країн, а саме членів ЄС та США, для збору інформації та роз'яснювальної роботи серед платників податків, висвітлення інформації про боржників.

2.3. Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджету держави

Податок на доходи фізичних осіб є важливим джерелом доходів бюджету держави, оскільки становить значну частину загального обсягу податкових надходжень. Сплата податку на доходи здійснюється фізичними особами, які отримують різноманітні доходи від своєї діяльності, таких як заробітна плата, пенсії, дивіденди, роялті та інші доходи.

Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджету держави полягає в наступному:

1. Забезпечення стабільного фінансового стану бюджету держави. Податки на доходи фізичних осіб є одним із головних джерел доходів бюджету, що дозволяє державі здійснювати свої функції та забезпечувати належний рівень життя громадян.

2. Підтримка соціальних програм та послуг. Зібрані кошти від податків на доходи фізичних осіб використовуються на фінансування соціальних програм та послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та інші.

3. Зменшення соціальної нерівності. Застосування прогресивної системи оподаткування для податку на доходи фізичних осіб дозволяє зменшити соціальну

нерівність, оскільки більш заможні особи сплачують вищі податки, що дозволяє більш рівномірно розподіляти фінансове навантаження між населенням.

4. Залучення іноземних інвестицій. Податок на доходи фізичних осіб може впливати на залучення іноземних інвестицій в економіку держави. Низька ставка податку на доходи може зробити країни більш привабливими для іноземних інвесторів, що може призвести до зростання обсягу інвестицій в економіку країни. Крім того, наявність стабільного та прогнозованого податкового законодавства також може позитивно впливати на рішення іноземних інвесторів про вкладення капіталу в економіку країни.

Отже, можна зробити висновок, що податок на доходи фізичних осіб є важливим інструментом формування доходів бюджету держави та має велике значення для забезпечення сталого розвитку економіки країни. При цьому, необхідно зберігати баланс між високим рівнем оподаткування та стимулюванням розвитку підприємницької діяльності та інвестиційного клімату в країні.

У сучасних українських реаліях реформа бюджетної децентралізації покликана сприяти формуванню нової моделі фіскальних відносин, спрямованої на підвищення фінансової спроможності територіальних громад. При цьому використання фіскальних інструментів як комплексу фіскальних важелів фінансового забезпечення розвитку територій має базуватися на таких принципах: посилення фінансової самостійності територіальних одиниць та підвищення зацікавленості місцевої влади в адмініструванні податків; використання податкового інструментарію на основі максимального врахування податкового потенціалу території; довгострокове, послідовне та прогнозоване використання фіскальних інструментів [29]. У рамках окреслених концептуальних концепцій актуалізовано питання щодо функціонування ДПС – важливої складової фінансового потенціалу держави.

Податкові надходження є важливою частиною формування економічного потенціалу держави, основними цілями якого є економіка, соціальна сфера та

охорона навколишнього середовища [30]. Водночас одним із бюджетоутворюючих податків є ПДФО.

За час існування України оподаткування доходів громадян зазнало багатьох змін і змін у зв'язку із запровадженням прогресивної та пропорційної систем прибуткового оподаткування [31]. У сучасних умовах податок на доходи фізичних осіб еквівалентний податку на доходи фізичних осіб (IRS), який застосовується в більшості розвинених європейських країн.

З 2015 року частка розподілу сплачених сум ПДФО між бюджетами дещо змінилася, 40% залишилося в м.Києві, а 60% вивільнених коштів залишилося в інших бюджетах місцевого рівня (міст обласного значення), районів, областей та об'єднаних територіальних громад) від суми цього податку. Водночас, у результаті реформи децентралізації було розширено перелік власних надходжень бюджетів, що зменшило негативний вплив на окремі ланки бюджетної системи зміни механізму розподілу сум ПДФО [32]. Іншими словами, негативні наслідки централізації податку на доходи фізичних осіб, що відбулася у 2015 році, було нівелено (див. табл. 2.3).

Аналізуючи абсолютні показники надходжень податку на доходи фізичних осіб (табл. 2.4), зазначимо, що протягом 2012-2015 років спостерігалася тенденція до зростання надходжень цього податку до доходів державного бюджету України. Водночас у 2015-2017 роках зросли доходи бюджетів місцевого самоврядування від податку на прибуток.

Податкове нововведення у зв'язку з оподаткуванням пасивних доходів за ставкою ПДФО сприяло збільшенню доходів державного бюджету України у 2014 році, натомість місцевий бюджет недоотримав 4,1 млрд. грн. що враховано для уточнення, або 9,5 млрд грн у розрахунку річного плану.

Таблиця 2.4 Розподіл надходжень ПДФО за період 01.04.2015 р. по 01.10.2021 р.

Період	Частка надходжень ПДФО до Державного бюджету України, %	Частка надходжень ПДФО до місцевих бюджетів, %
01.04.2015	11,4	89,6
01.07. 2015	12,3	89,7
01.10. 2015	12,5	89,5
01.01.2016	12,2	89,9
01.04.2016	12,5	89,5
01.07.2016	12,6	89,4
01.10.2016	12,3	89,7
01.01.2017	13,5	89,5
01.04.2017	12,9	89,1
01.07.2017	14,5	88,5
01.10.2017	17,1	85,9
01.01.2018	18,1	81,9
01.04.2018	45,8	59,2
01.07.2018	48,1	59,9
01.10.2018	40,4	60,6
01.01.2019	39,3	61,7
01.04.2019	38,7	61,3
01.07.2019	37,4	62,6
01.10.2019	36,8	63,2
01.01.2020	39,0	61,0
01.04.2020	45,9	64,1
01.07.2020	35,5	64,6
01.10.2020	35,0	65,0
01.01.2021	34,5	65,5
01.04.2021	47,0	65,0
01.07.2021	34,6	65,4
01.10.2021	35,7	65,3

Джерело: складено автором за даними [8].

Основним чинником, що зумовив невиконання плану, є соціально-економічна криза 2014-2016 років, яка негативно вплинула на економічний та соціальний розвиток нашої країни та, як наслідок, досягла високої інфляції. Саме інфляційні процеси призвели до високих податкових надходжень у 2015-2017 роках.

М. Київ	Міста з обласного значення та ОТГ	Міста районного значення, селища, села, що не увійшли до складу ОТГ
60% до державного бюджету 40% до власного бюджету	25% до державного бюджету 15% до обласного бюджету 60% до власного бюджету	25% до державного бюджету 15% до обласного бюджету 60% до районного бюджету

Рисунок 2.2 – Механізм розподілу надходжень ПДФО

Джерело: складено автором на основі [36].

Позитивним надбанням реформи децентралізації є створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) – базових одиниць бюджетної системи України. В умовах бюджетної децентралізації ПДФО став основним бюджетоформуючим податком ОТГ. Так, у 2020 р. цей податок складає близько 55,9% у загальній структурі надходжень 366 об'єднаних територіальних громад. У 2020 р. у ці ОТГ надійшло 5,2 млрд грн, що на 3,5 млрд грн більше, ніж у 2019 р. [36].

Таблиця 2.5 Динаміка надходжень ПДФО до Зведеного бюджету та в розрізі Державного та місцевих бюджетів України за період 2016–2021 рр.

Рік	Надходження до Державного бюджету України, млрд грн	Темп приросту, %	Надходження до місцевих бюджетів, млрд грн	Темп приросту, %	Надходження до зведеного бюджету, млрд грн	Темп приросту, %
2016	10,1	–	61,1	–	68,1	–
2017	35,9	8,6	64,6	5,8	72,1	6,1
2018	48,3	32,9	79,6	–3,1	72,7	0,8
2019	60	255,4	110,9	–12,2	90,8	24,9
2020	73	34,8	138,0	44,0	127,3	40,2
2021	87,0	24,0	165,7	40,1	170,6	19,8

Джерело: складено автором за даними [8].

Таким чином, функціонування ДПС як основного джерела фінансування бюджетів Співтовариства стало гарантом дотримання принципів субсидіарності та незалежності бюджетної системи, що призвело до збільшення фіскального навантаження цього податку в Україні. Заслугує на увагу стимулюючий характер ПДФО. Наприклад, швидшому формуванню громад та їх активному розвитку сприяла реалізація реформи бюджетної децентралізації та запровадження податку на доходи фізичних осіб у бюджеті ОТГ. Важливою роллю податку з фізичних осіб є також те, що цей податок відповідно до Закону про бюджет України є основою для розрахунку показника податкоспроможності місцевих бюджетів.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що податок на прибуток в Україні подібний до податку на прибуток у більшості розвинених країн. Кожна країна має свій власний механізм оподаткування доходів населення, але теоретична база все ж є загальною. Інтенсивний розвиток оподаткування доходів фізичних осіб в Україні був специфічним і супроводжувався частими змінами законодавчої бази. Податок на прибуток в Україні є одним із бюджетоутворюючих податків, що забезпечує взаємовідносини між платниками податку, державою (у формі податкового органу України) та органами місцевого самоврядування. Платники податку на прибуток мають вплив на формування доходів бюджету, що спонукає їх контролювати використання бюджетних коштів.

Таблиця 2.6 Структура надходжень ПДФО в розрізі функціональної класифікації за 2022 р.

Код бюджетної класифікації	Стаття доходів	Надходження ПДФО, млн. грн.	Структура з ВЗ, %	Структура без ВЗ, %
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб	275 458,46	100,00%	100,00%
11010100	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	209 010,14	75,88%	82,60%

Продовження таблиці 2.6.

11010200	Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	15 397,14	5,59%	6,09%
11010400	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	16 794,54	6,10%	6,64%
11010500	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	6 342,23	2,30%	2,51%
11010600	Фіксований податок на доходи фізичних осіб від зайняття підприємницькою діяльністю, нарахований до 1 січня 2012 року	0,22	0,00%	0,00%
11010700	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку на доходи фізичних осіб	-0,06	0,00%	0,00%
11010800	Податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів	5 487,57	1,99%	2,17%
11010900	Податок на доходи Фізичних осіб від оподаткування пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України	1 724,63	0,63%	0,68%
11011000	Військовий збір	22 425,51	8,14%	-

Джерело: складено автором за даними [36].

Ще один спеціальний платіж, який розглядається у зв'язку з податком на доходи фізичних осіб – це військовий збір, але варто зазначити, що база його нарахування значно ширша. Він також оплачується доходом від оподаткування доходу від державних облігацій. Ще однією особливістю є те, що сама колекція є тимчасовою та цільовою, а значить, входить до складу спеціального фонду державного бюджету України. Військовий збір запроваджено Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих

актів України» від 31 липня 2014 року № 1621-VII. Зауважимо, що його частка у формуванні видатків на оборону сьогодні досить значна і сягне 20,7% у 2022 році.

З табличних даних. 2.7 бачимо, що заробітна плата є основним видом доходу, який оподатковується IRS, згідно з таблицею. 2.6 частка бази оподаткування є найвищою – 82,6%.

Таблиця 2.7 Динаміка показників заробітної плати за 2014-2022 рр.

Дата	Надходження ПДФО на душу населення, грн.	Темп зростання, %	Середня заробітна плата, грн.	Темп зростання, %	Мінімальна заробітна плата, грн.	Темп зростання, %
2013	1110,243		2629		922	
2014	1315,588	18,50%	3054	16,17%	1004	8,89%
2015	1492,166	13,42%	3377	10,58%	1134	12,95%
2016	1583,891	6,15%	3619	7,17%	1218	7,41%
2017	1599,701	1,00%	4012	10,86%	1218	0,00%
2018	2115,796	32,26%	5230	30,36%	1378	13,14%
2019	2977,596	40,73%	6475	23,80%	1600	16,11%
2020	4006,552	34,56%	7360	13,67%	3200	100,00%
2021	4982,235	24,35%	9141	24,20%	3723	16,34%
2022	6002,657	20,48%	10783	17,96%	4173	12,09%

Джерело: складено автором за даними [36].

Що ж, у таблиці 2.7 є значні відмінності у відсотках зростання. Так, зростання податкових надходжень у 2014 році становить лише 1%, тоді як середня зарплата зросла на 10,86%, ми пов'язуємо це переважно з соціально-економічною

нестабільністю, яка вразила Україну наприкінці 2014 року. порівняно із середньою зарплатою у 2016-2017 роках, ми пов'язуємо це з рядом умов. По-перше, з відновленням економіки після тривалої кризи 2014-2016 рр., по-друге, успіхами компанії у визначенні «сірих» зарплат і «заробітної плати в конвертах» і, по-третє, виїздом населення за кордон, що призвело до значного зростання показник у майбутньому.

В Україні розмір МЗП визначається ретроспективно за зростанням середнього доходу. Що стосується 2020 року і збільшення розміру МЗП фактично вдвічі, то для цього була своя причина. Після соціально-економічної кризи 2017-2019 років виникла необхідність адаптуватися до нового масштабу цін, а значить і нового рівня життя, тому розмір МЗП було прийнято рішення довести до реального обсягу 3200 грн. Станом на 15 листопада 2020 року вартість МЗП становить вже 5000 грн. і очікується підвищення до 6 тис. грн з 1 січня 2021 року та 6,5 тис. грн. з 1 липня 2021 р. Підвищено середню заробітну плату до 11 988 тис. грн. попри всі негативні тенденції та карантин.

РОЗДІЛ 3.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

3.1. Зарубіжний досвід оподаткування корпоративних та індивідуальних доходів

Зарубіжний досвід оподаткування корпоративних та індивідуальних доходів варіюється в залежності від країни та її податкової політики. Однак, нижче наведено деякі загальні аспекти зарубіжного досвіду:

1. Корпоративний податок: Багато країн застосовують різні ставки корпоративного податку залежно від розміру прибутку підприємств. Деякі країни використовують систему прогресивного оподаткування, де ставка зростає зі збільшенням прибутку. Інші країни можуть встановлювати єдину ставку корпоративного податку для всіх підприємств. Деякі юрисдикції надають пільги та стимули для підтримки бізнесу та інвестицій.
2. Податок на доходи фізичних осіб: Оподаткування індивідуальних доходів також може варіюватися від країни до країни. Багато країн застосовують систему прогресивного оподаткування, де ставки залежать від рівня доходу. Деякі країни можуть мати податкові пільги та знижені ставки для конкретних категорій громадян, таких як студенти, пенсіонери або бізнес-інвестори.
3. Податкові угоди: Багато країн укладають податкові угоди з іншими країнами з метою уникнення подвійного оподаткування та сприяння міжнародній торгівлі та інвестиціям. Ці угоди встановлюють правила щодо визначення податкових зобов'язань для резидентів та нерезидентів, а також механізми обміну податковою інформацією між країнами.

Кожна держава обирає свій методологічний підхід до оподаткування доходів фізичних осіб, але відмінною рисою такого податку є те, що він має сприяти зростанню заощаджень населення країни, які слугуватимуть одним із джерел фінансування країни в країні. економіка майбутнього. Кожна країна формує індивідуальну систему оподаткування доходів населення.

Закордоном, прямі системи оподаткування доходів фізичних осіб уже мають перевірену практику проектування та розробки, яка базується на чіткому усвідомленні кожним платником податків своїх конституційних податкових зобов'язань. Великі соціальні витрати та постійна увага держави до платника податків поступово створили окрему фіскальну культуру, яка повністю відрізняється від внутрішніх реалій. Навіть природа категорії «податки» розуміється по-іншому: у Німеччині це підтримка, яку громадяни надають державі; у Великій Британії це обов'язок держави; у Франції - як обов'язковий податок. Для нашої держави поняття такої фінансової категорії зводиться лише до примусових платежів [37].

В Японії прибутковий податок для фізичних осіб створює найважливіший дохід для держави. Люди сплачують державні прибуткові податки за прогресивними ставками 5, 10, 20, 30, 40 і 50% залежно від суми доходу, який вони отримують. Мінімальна ставка податку в 5% застосовується до доходу до 1 950 000 ієн (\$17 355).

В Австралії, коли працівника наймають, він отримує заробітну плату протягом 12 місяців. Якщо ваш річний дохід становить до 18 200 доларів США, ваші податки не будуть утримуватися; якщо зарплата становить від 18 201 \$ до 37 000 \$ - будуть утримані податки - 19 центів із суми, що перевищує 18 200 \$; Зарплата від 37 001 до 87 000 доларів становить 3 572 долари плюс 37 центів за кожен 1 долар понад 37 000 доларів тощо. Наприклад, якщо ваш річний дохід становить 30 000 доларів США, ви платите 8% податку; якщо річна зарплата \$100 000 - 25%, \$200 000 - 32%.

Хоча сучасна британська податкова система зберігає деякі характеристики, визначені історичною традицією, загалом вона мало чим відрізняється від податкових тенденцій в економічно розвинутих і соціально процвітаючих країнах[2]. В Англії встановлена прогресивна шкала прибуткового податку від 0 до 45%. Як і мінімальна заробітна плата, ставки переглядаються щорічно 1 квітня. Сума неоподаткованого доходу становить £11 500 (\$15 127) на рік. Це положення не поширюється на річний дохід понад £123 000.

З 1 січня 2009 року в Республіці Польща запроваджено два види податку з доходу фізичних осіб. Якщо платник податків за рік отримав дохід до 85 528 злотих (\$30 545), він повинен буде сплатити податок за ставкою 18% доходу. Будь-який дохід платника податку, який перевищує вищевказану суму доходу, оподатковується за ставкою 32%.

До дивідендів і доходів від участі в прибутках юридичних осіб застосовується середня ставка податку на прибуток 19%. Особами, що платять податок на дохід являються: постійні жителі Польщі, а також ті, хто проживає в країні більше шести місяців. Доходи осіб, які проживають за кордоном, також підлягають оподаткуванню, якщо джерело цих доходів знаходиться в Польщі.

У кожній країні світу немає ідеальної податкової системи. Проте рекомендується розглянути та проаналізувати досвід деяких із них. Економічно розвинені країни характеризуються не тільки високими доходами населення, а й високими податковими ставками. При цьому в більшості країн застосовується так звана прогресивна шкала: ставка податку зростає зі збільшенням доходу. Таблиця 3.1 показує ставки прибуткового податку в різних країнах світу.

Таблиця 3.1. Ставки оподаткування доходів фізичних осіб у різних країнах

Країна	Ставка	Країна	Ставка	Країна	Ставка
Австрія	21-50	Китай	5-45	США	15-35
Бельгія	54	Кіпр	20-30	Туніс	15-35

Продовження таблиці 3.1.

Болгарія	10	Латвія	26	Бразилія	7,5-27,5
Словенія	16-41	Словаччина	19	Канада	15-29
Велика Британія	9-50	Литва	15	Туреччина	15-35
Данія	52	Мальта	15-35	Угорщина	41
Естонія	21	Нідерланди	0-52	Фінляндія	7-30,5
Індія	10-30	Німеччина	14-47	Чехія	15

Джерело: складене автором за даними [38]

Як бачимо, ставки дуже різні. На відміну від України, де порядок, ставки та правила оподаткування податком на доходи фізичних осіб визначаються виключно на національному рівні (оскільки це загальнодержавний податок), за кордоном органам місцевого самоврядування надано досить широке право у сфері податкової юрисдикції. У таких європейських країнах, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, податок на доходи фізичних осіб є частиною місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії ставки доходу визначаються місцевими органами влади[40].

Якщо порівняти податкове законодавство щодо справляння ПДФО в Україні з закордонним, то навіть якщо ви отримуєте мінімальну заробітну плату 4173 грн, податкова пільга не скасовується. В Австралії та Англії цей податок взагалі не утримували б із цієї зарплати. В Японії податкова ставка становитиме 5%.

Проаналізувавши досвід розвинених країн, можна зробити висновок, що в основі оподаткування доходів громадян лежить принцип соціальної справедливості, згідно з яким члени суспільства з вищими доходами платять більше. Таким чином, держава регулює доходи громадян, впливає на підвищення їх платоспроможності, стимулює попит, рівень споживання та заощаджень, що в свою чергу призводить до збільшення економічного зростання. Тому так званий «фіксований податок на прибуток», який є особливістю податкової системи України, можна вважати певним кроком до досягнення головної мети – розвитку

системи оподаткування, що відповідає вимогам сталого розвитку. Найважливішим напрямком подальшого вдосконалення законодавчої бази у цій сфері, на мою думку, має стати зменшення податкового тиску на незахищені верстви населення та посилення відповідальності платників податків за ухилення від сплати податків.

Основні вимоги до ефективної податкової системи, включають:

- прийняття загального кодексу для всіх податків замість численних податкових законів;
- відмова від протекціоністських податків. Ця умова має бути виконана в умовах інтеграції у світову економіку;
- відмова від податкових пільг і закріпити їх за допомогою субсидій;
- створення ефективної та високо компетентної податкової служби.

У всьому світі в системі подання податкових декларацій важливе місце займає показник «граничний дохід» - мінімальна сума отриманого доходу, з якої починають сплачувати податки. У розвинених країнах світу система податку на прибуток побудована таким чином, що показник «граничного доходу» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника податку, методу оподаткування в одній чи окремій системі.

3.2. Проблеми при оподаткуванні доходів та шляхи їх вирішення

Податки, які є найважливішим джерелом фінансування держави, водночас є важливим засобом залучення коштів до НБУ, яким є державний бюджет країни. Податки є першою фінансовою основою функціонування держави і найважливішою формою регулювання ринкових відносин.

Податок на доходи фізичних осіб – це податок, що стягується з фізичних або юридичних осіб (платників податків), який змінюється залежно від відповідного

доходу або прибутку (оподатковуваного доходу). Податок на прибуток, як правило, обчислюється як добуток податкової ставки, зменшений на оподатковуваний прибуток. Ставки оподаткування можуть різнитися залежно від типу або характеристик платника податків. [41].

Ідея прогресивного оподаткування основного доходу полягає в тому, щоб багаті платили більше, щоб ці кошти розподілялися через бюджет, орієнтований на бідних. Проте неможливо говорити про ефективність оподаткування доходів багатих без запровадження непрямих методів визначення доходу платника. Однак ці методи заборонені чинним законодавством.

Отже, можна зробити висновки про наявність таких проблем у системі оподаткування доходів фізичних осіб:

Складність податкового кодексу: Якщо податковий кодекс складний і заплутаний, це може ускладнити розуміння правил та виконання обов'язків платниками податків.

1. Нерівність: Якщо податкова система несправедливо розподіляє податкове навантаження і не враховує здатність платників податків, це може створювати нерівності і незадоволення серед громадян.
2. Ухилення від оподаткування: Недостатня ефективність і контроль в податковій системі можуть сприяти ухиленню від оподаткування, коли платники намагаються уникнути чи зменшити свої податкові зобов'язання.
3. Податкові пільги та винятки: Якщо система передбачає багато податкових пільг і винятків, це може призводити до нерівномірного розподілу пільг і несправедливого обкладання податками.
4. Недостатня компетентність податкової служби: Якщо податкова адміністрація не має достатнього рівня компетентності та ресурсів, це може призвести до недостатнього нагляду, невідповідного збору податків і втрати державних доходів.

Тоді проблему податку на прибуток підприємств можна вирішити наступними способами:

1. Спрощення податкових правил: Зменшення складності і заплутаності податкових правил та процедур може сприяти покращенню виконання податкових зобов'язань підприємств. Це може включати спрощення податкового кодексу, скорочення кількості податкових ставок і винятків, а також вдосконалення процесів звітності та адміністрування.
2. Зниження ставок оподаткування: Зменшення ставок податку на прибуток підприємств може стимулювати підприємницьку активність та інвестиції. Нижчі ставки можуть зробити країну більш привабливою для бізнесу, сприяючи економічному зростанню і створенню робочих місць.
3. Посилення контролю та укріплення боротьби з ухиленням від оподаткування: Ефективні механізми контролю та нагляду, включаючи використання сучасних технологій та обмін інформацією між податковими органами, можуть допомогти уникнути ухилення від сплати податків. Такі заходи можуть включати строгіші перевірки, аудити та санкції для порушників податкового законодавства.
4. Стимулювання інвестицій та діяльності малого та середнього бізнесу: Введення спеціальних податкових заходів, таких як податкові кредити, знижені ставки або пільги для інвестицій та малого бізнесу, може підтримати їх розвиток і сприяти створенню робочих місць.

Таким чином, податок на прибуток є одним із найважливіших правових і фінансових інструментів, за допомогою якого держава забезпечує себе необхідними коштами для фінансування різних видів соціальної діяльності.

Податкова система юридичних осіб має значний вплив на економічну поведінку компаній, зокрема в процесах розподілу та реінвестування отриманих доходів, в інвестиціях та в інноваційній діяльності компаній. У сучасних умовах податок з підприємств є одним із найважливіших податків, які сплачують юридичні

особи, оскільки одержання прибутку є основною метою діяльності юридичної особи (в даному контексті ПДВ та збори не враховуються), враховують акцизи, обсяги яких майже повністю надходять кінцевому споживачеві результату господарської діяльності підприємства.

Корпоративний податок є невід'ємною частиною податкових систем більшості країн світу. Відповідно до Податкового кодексу України податок на прибуток підприємств - це прямий податок, який сплачують підприємства з прибутку, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг), основних засобів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей та інших видів фінансових ресурсів і матеріальних необоротних активів, а також надходження від операцій лізингу, оренди та позареалізаційних операцій [42].

Базова ставка корпоративного податку в Україні зараз становить 18%. Якщо порівняти цю ставку зі ставками корпоративного податку в економічно розвинених країнах, то можна зробити висновок, що в Україні досить низька ставка корпоративного податку. Водночас слід зазначити, що пряме порівняння ставок корпоративного податку в різних країнах не є точним, оскільки не враховує різні підходи до визначення бази оподаткування, надання податкових пільг та знижок тощо.

Важливим аспектом реформи корпоративного оподаткування є створення ефективної моделі оподаткування, що використовує методи та форми сплати податків, що стимулюють накопичення та використання капіталу всіма учасниками відтворювального процесу. Водночас, в умовах суттєвого скорочення доходів державного бюджету від податків на міжнародну торгівлю та зовнішньоекономічну діяльність, яке відбувається внаслідок лібералізації торговельно-економічних відносин з Європейським Союзом [43] і не мають адекватних механізмів вирівнювання доходів бюджетної системи, дедалі гостріше постає питання про фіскальну роль податку на прибуток підприємств. З іншого боку, активізація інвестиційної діяльності та розвиток інновацій можлива за умови

ефективного використання податкових пільг, суть яких полягає в тому, що держава утримує частину податкових надходжень в обмін на збільшення інвестицій у пріоритетні галузі. Якщо зростання обсягів виробництва і, як наслідок, збільшення податкових надходжень перевищує рівень податкових пільг, податкові пільги є економічно вигідними для держави [44].

3.3. Напрями реформування податків на доходи для оптимізації його фіскальної ролі

Податкова система, крім функції наповнення дохідної частини бюджету, впливає на розвиток економіки та є інструментом перерозподілу коштів, забезпечення функціонування соціальної сфери. Проблема побудови та модернізації ефективної податкової системи є однією з найактуальніших у процесі становлення ринкових відносин в Україні та інтеграції української економіки у світовий ринок. Оскільки податкові системи різних країн виникли під впливом різних економічних, політичних і соціальних умов, це пояснює їх специфіку і, в свою чергу, зумовлює те, що в різних країнах відбувається постійний пошук взаємооптимальних рішень у цій сфері оподаткування. Основне протиріччя у формуванні податкових систем полягає в невідповідності між потребою в податкових надходженнях і можливістю їх отримання[45].

Сьогодні українська податкова система відстає за своєю розвиненістю та ефективністю порівняно з багатьма розвиненими країнами. Це видно, наприклад, по тіньовій політиці української економіки в порівнянні з іншими країнами. Враховуючи, що між рівнем податкового тягара та рівнем незадекларованої праці існує слабка кореляція, можна також сказати, що це навпаки, для того, щоб

удосконалити податкову систему, увагу потрібно насамперед приділяти якісному аспекту, ніж до кількісних показників.

Оптимізація податкової системи необхідна для забезпечення більшої прозорості, справедливості та ефективності. При цьому, якісний аспект важливий, оскільки простота та зрозумілість податкових правил, а також ефективна податкова адміністрація, можуть сприяти більшій відповідальності та дотриманню податкових зобов'язань громадянами та підприємствами.

Покращення податкової системи може включати спрощення правил та процедур, зменшення податкових навантажень, посилення контролю за дотриманням податкових зобов'язань, вдосконалення податкової адміністрації та впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією. Такі заходи можуть сприяти збору більшої кількості податків, зменшенню тіньової економіки та підвищенню довіри до податкової системи.

Основними проблемами української податкової системи є високий податковий тягар для бізнесу, значні непрямі витрати для платників податків та непослідовне застосування правил податковими органами. В Україні дуже гостро стоїть питання відшкодування ПДВ. Незаконне відшкодування ПДВ створило умови для певного виду злочинної діяльності. Значна частина зловживання ПДВ накопичується у фіктивних компаніях, які ніколи не потрапляють на баланс[46].

Ця проблема посилюється активними та різноманітними діями учасників неформальної економіки, які базують свою діяльність на незаконних сплатах ПДВ. З цією метою вони створюють складні схеми штучного завищення цін продажу та незаконного створення податкових пільг і подвоєння експорту.

Найважливішим досягненням податкової адміністрації платники податків у цих країнах вважають впровадження єдиного податкового обліку, що значно покращило взаємовідносини з податковими органами, зменшило бюрократичну тяганину та витрати, пов'язані зі сплатою податків. В останні роки багато країн

Європи почали використовувати подібну систему сплати податків, особливо в останні роки Єдиний рахунок для сплати податків був запроваджений у Бельгії.

Податок на доходи фізичних осіб – далеко не останній податок, який реформується. Однією з найважливіших ознак неповного оподаткування є надмірна частка податку на прибуток фізичних осіб в структурі ВВП і зведеного бюджету. За статистикою останнього десятиліття, загальна сума, що є в бюджеті України, фактично відповідає ПДФО. Світовий досвід показує, що податок на доходи фізичних осіб можна використовувати як ефективний механізм інвестиційної діяльності та прискорення економічного розвитку. [47]

Набагато раціональніше було б використовувати політику економічного стимулювання за допомогою податків для економічного зростання. Вони включають:

- очікувана амортизація;
- вирахування оподаткованого доходу;
- інвестиційні витрати (чим більші пріоритетні для розвитку економіки проекти, тим вищий відсоток вкладів);
- дозвіл на інвестиційні податкові кредити;
- вирахування з бази оподаткування всіх витрат на науково-дослідну діяльність;
- особливі податкові пільги для компаній, які працюють у зонах економічної та позаекономічної кризи.

Унікальність таких методів полягає в тому, що держава свідомо надає підприємцю додаткові кошти від отриманого прибутку, якщо заощаджені на податках кошти йдуть у сферу інвестиційної діяльності. Таке опосередковане фінансування з державного бюджету вигідніше для економіки, ніж дорогі позикові кошти на подібні цілі. При застосуванні активних методів податкового стимулювання діє правило: держава надає субсидії компаніям лише після здійснення ними інвестиційної діяльності.

Як відомо, у податковій реформі не обов'язково йти шляхом збільшення кількості податків чи ставок, існує певна межа, за якою збільшення ставок і кількості податків має зворотний ефект: зменшення податку.

Підсумовуючи, можна констатувати, що найважливішими напрямками вдосконалення чинної системи оподаткування мають бути: помірне зниження та справедливий розподіл податкового навантаження між платниками податків за видами діяльності; посилити ефективність фіскального контролю за рівнем собівартості продукції; створення умов для активізації інвестиційно-інноваційних процесів у пріоритетних галузях економіки; забезпечити контроль за формуванням та використанням мобілізованих коштів шляхом застосування податкових пільг; мінімізувати витрати на адміністрування податків; а також оптимізація різних податкових ставок та приведення їх у відповідність до європейських стандартів[4].

Тому основним завданням податкової політики національної економіки можна назвати практичне впровадження зарубіжного досвіду, що має сприяти якнайшвидшому переходу до нової податкової системи. Вона має бути стабільною, ефективною та базуватися на комплексному поєднанні найпередовіших методів і позитивних елементів, взятих із податкових систем інших країн, що сприятиме посиленню соціальної складової податкової системи в Україні.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було детально досліджено фіскальну роль податків на доходи в Україні. Наше дослідження включало аналіз сучасної системи оподаткування, розгляд основних податків на доходи та їх вплив на економіку країни.

Перш за все, було розглянуто роль податків на доходи як інструменту збору державних доходів. Встановлення раціональних ставок податків та ефективного механізму збору є важливим завданням для уряду, оскільки це забезпечує достатні фінансові ресурси для забезпечення функціонування держави та здійснення соціальних програм.

Досліджуючи основні податки на доходи в Україні, ми з'ясували, що вони включають податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб. Кожен з цих податків має свої особливості, ставки та правила обчислення. Ми проаналізували їх вплив на платників податків, бізнесове середовище та соціально-економічний розвиток країни в цілому.

Один з головних висновків нашого дослідження полягає у необхідності подальшої оптимізації системи оподаткування в Україні. Ми виявили, що існуюча система має деякі недоліки, такі як високі ставки податків, складні процедури збору та контролю, відсутність стимулів для розвитку бізнесу та податкової дисципліни. Ці недоліки призводять до великої тіньової економіки та недостатнього збору податкових надходжень.

Для вирішення цих проблем рекомендується впровадження подальших реформ в системі оподаткування. Серед можливих заходів є зниження ставок податків на доходи, спрощення процедур збору та контролю, стимулювання розвитку бізнесу та податкової дисципліни, впровадження ефективної системи моніторингу та аудиту. Такі заходи сприятимуть залученню інвестицій, стимулюванню економічного зростання та забезпеченню стабільних фінансових ресурсів для розвитку держави.

У даній роботі було проаналізовано дві форми оподаткування - податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб, і виявлено їх вплив на економіку та фінансові показники громадян і підприємств.

Дослідження показало, що обидва податки відіграють важливу роль у фінансовому регулюванні та фінансуванні державного бюджету. Податок на прибуток підприємств є основним джерелом надходжень до бюджету зі сфери підприємництва, сприяючи розвитку економіки та створенню сприятливих умов для бізнесу. Податок на доходи фізичних осіб, зі свого боку, забезпечує формування коштів від громадян та забезпечення рівного розподілу податкових навантажень.

Дослідження також виявило деякі схожість і відмінності між цими двома формами оподаткування. Обидва податки мають свої особливості в об'єкті оподаткування, ставках, звільненнях та пільгах. Однак, податок на доходи підприємств частіше за все орієнтований на бізнесові суб'єкти, тоді як податок на доходи фізичних осіб стосується громадян.

Загальною метою даного дослідження було проаналізувати та порівняти дві форми оподаткування - податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб. Висновок з цього дослідження підтверджує важливість обох податків для фінансової стабільності держави та забезпечення соціального розвитку. Однак, для досягнення максимальної ефективності та справедливості в системі оподаткування, необхідно постійно удосконалювати податкову політику, сприяти розвитку бізнесу, а також забезпечувати соціальну захищеність громадян.

Усе враховуючи, можна стверджувати, що фіскальна роль податків на доходи в Україні є надзвичайно важливою. Ефективна система оподаткування сприяє сталому економічному розвитку, соціальній справедливості та забезпечує необхідні фінансові ресурси для функціонування держави та здійснення соціальних програм. Однак, для досягнення цих цілей необхідно подальше вдосконалення системи оподаткування шляхом проведення реформ та впровадження заходів, що

сприятимуть зростанню бізнесу, підвищенню податкової дисципліни та зниженню тіньової економіки. Тільки таким чином можна забезпечити стійкий розвиток та процвітання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінанси: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни (для студентів спеціальності «Фінанси і кредит»). 2-ге видання (зі змінами та доповненнями) – О.Р. Романенко, Л.П. Даниленко, Л.П. Гладченко, А.А. Славкова. — К.: КНЕУ, 2013. – 134 с.
2. Теорія фінансів. Під загальною редакцією проф. Федосова В.М., Юрія С.І. <http://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Teoriya-finansiv-YUhimenko-P.-I..pdf>
3. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 240 с.
4. Походзіло Ю. М. Становлення податкової функції держави на українських землях у часи Київської Русі та феодальної роздробленості XII–XIV ст. Право та інновації. 2017. № 4 (20). С. 69-74.
5. Фінансове право : навчальний посібник / М. Г. Волощук, Т. О. Карабін, М. В. Менджул. Вид. 3-тє, допов. та перероб. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. 244 с.
6. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Т. 1. Генезис налогового регулирования : в 2-х ч. Часть 2. Харьков : Легас, 2002. 791 с.
7. Донченко Т. В., Олійник А. В. Етапи становлення податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. № 1. С. 45-62.
8. Цимбал П. В. Податки, податкова система України, податкова злочинність: історія, теорія, практика : монографія. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2007. 320 с.
9. Ярошенко Ф. О., Павленко В. Л. Історія податків та оподаткування в Україні : навч. посіб. Ірпінь : Академія ДПС України, 2002. 240 с.

10. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. — К.: Знання-Прес, 2014. — 454 с.
11. Чижикова Т. В. Податок на доходи фізичних осіб: наукові постулати та практичні аспекти функціонування. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 6. С. 103–106.
12. Податковий кодекс України : Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
13. Про бухгалтерський облік від 16.01.2020 № 466-IX URL: <https://ibuhgalter.net/ru/tax-codex/60>
14. Податкова система: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./ [В.К.Хлівний, О.М.Тимченко, Ю.В.Сибірянська, А.В.Пислиця та ін.]; кер. авт..кол. В.К.Хлівний. — К.:КНЕУ, 2014. — 372 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/32613422.pdf>
15. Паєнтко Т.В. Прибуткове оподаткування та напрями його оптимізації в Україні : Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Т.В. Паєнтко ; Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2006. — 19 с. — укр. <http://irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124036705>
16. Податкова система та шляхи її реформування: Навч. посібник.- К.: Парламентське вид-во, 2013.-216с.
17. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: Навч. Посіб. / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач. — К.: КНЕУ, 2013. — 333с.
18. Ціна держави — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://costua.com/budget/revenue/#1>.
19. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2021 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID.
20. Подзєга О.П. Порядок здійснення податкових розрахунків з по-датку на прибуток підприємств. *Економічний форум*. 2018. №2. С. 16-19.

21. Робота Державної податкової служби в 2019-2020: експертний висновок URL: <https://appu.org.ua/main-news/robota-derzhavno%D1%97-podatkov%D1%97-sluzhbi-v-2019-2020-ekspertnij-visnovok/> (дата звернення 11.11.2021).

22. Сидорович О. Функції і принципи оподаткування в контексті інституціонального ракурсу дослідження. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 17. С. 731—738.

23. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 4.11.2021).

24. Звітність щодо виконання Державного бюджету України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення 11.11.2021).

25. Морозова А., Руденко Є. Вплив податку на додану вартість на формування доходів Державного бюджету України. *Економіка та держава*. 2014. № 8. С. 42—46.

26. Вдовиченко А.М., Козоріз Л.О., Паскалова А.Г., Пірникоза П.В., Серебрянський Д.М., Сибірянська Ю.В., Стадник М.В. Податки і збори: сучасні тенденції та перспективи. Київ: "ФОП Лопатіна О.О.". 2019. 392 с.

27. Карпишин Ю.В., Сус Л.В. Податкові механізми регулювання діяльності агрохолдингів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 209—217. URL: <https://doi.org/10.32983/2222&4459&2019&2&209&217> (дата звернення 14.11.2021).

28. Доходи зведеного бюджету за 2021 рік. Міністерство фінансів України. URL: <https://cutt.ly/ETFmkbx> (дата звернення 14.11.2021).

29. Михайленко С. В., Шрамко О. О. Фіскальні ефекти розподілу податку на доходи фізичних осіб між бюджетами. 2016. Вип. 21. час. 2. С. 160-164.

30. Найденко О. Є., Логошенко В. О. Вплив регулятивного потенціалу податку на доходи фізичних осіб на соціальний захист населення. *Науковий вісник*

Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки, 2016. Вип. 16(2). С. 121-125. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_16%282%29__33(дата звернення 06.12.2020 р.).

31. Непочатенко О. О., Боровик П. М., Парій Д. Ю. Оновлений механізм справляння податку на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи. *Економіка. Управління. Інновації*. Серія : Економічні науки. 2016. № 1. URL :http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_16 (дата звернення 06.12.2020 р.).

32. Онищенко В. В. Особливості бюджетної децентралізації в Україні: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017. Вип. 12. С. 45-50

33. Оподаткування пенсій визнали не конституційним. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/02/28/7173099/>

34. Орлова В. К., Негрич І. М. Крива Лаффера :теорія і практика. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 2001. С. 477-480. URL : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9660/1/81.pdf>

35. Офіційний сайт OpenBudgetURL : <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=260000000000>(дата звернення 06.12.2022 р.).

36. Офіційний сайт Державної казначейської служби України URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>(дата звернення 06.12.2022 р.).

37. Круковська О.В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи. *Мукачівський державний університет*. 2016. № 2. С. 702—709.

38. Андрущенко В.Л. Податкові системи зарубіжних країн: [навч. посібник] / За заг. ред. М.Я. Азарова. — К. Комп'ютерпрес, 2004. — 240 с.

39. Литвинков Я. В., Якушик І. Д. Податкові системи зарубіжних країн [Електронний ресурс] . - Режим доступа: [http:// www.ukrse.kiev.ua](http://www.ukrse.kiev.ua)

40. Чуприна А. Оподаткування доходів фізичних осіб: міжнародний досвід. *Вісник*. №10. 2011. URL : <http://www.visnuk.com.ua>
41. Ціна держави URL : <http://www.cost.ua/budget/revenue/>
42. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. К., 2017. 92 с.
43. Зайцев О. В. Факторна характеристика формування податків / О. В. Зайцев, О. А. Шовкопляс, О. В. Галахова // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2012. № 4. С. 64-74. URL : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/30309>
44. Буряченко А.Є., Славкова А.А. Підвищення ефективності податкового контролю за допомогою активізації непрямих методів визначення податкових зобов'язань. *Фінанси, облік і аудит*. К.: КНЕУ, 2011. Вип. 18.1 С. 34-53.
45. Бюджетний кодекс України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
46. Бюджетний моніторинг за 2020 рік URL : <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-dijalnist/2020-rik/Informacziya-pro-vikonannyabyudzhetu-za-byudzhethnimi-programami-derzhavnoji-sluzhbi-finansovogo-monitoringu-ukrajini-tapokaznikiv-shho-xarakterizuyut-jix-vikonannya-za-2020-rik.html>
47. Моніторинг фінансів URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/monitoring-finansoviy-tizhden-23-31-sichnya-2019- roku>
48. Данилишин В.І., Синиця С.М. Напрями реформування податку на доходи фізичних осіб. *Економіка та суспільство*. 2021. №27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/425/411>.